

Strategi för Lunds kommuns arbete med nationella minoriteters rättigheter

Antagen av KF den 20 december 2016, § 304.

Varför en strategi och handlingsplan?

Lunds kommuns strategi och handlingsplan för nationella minoriteter gäller de erkända nationella minoriteterna: judar, romer, samer (som också har status som urfolk), sverigefinnar samt tornedalingar. De motsvarande nationella minoritetsspråken är: jiddisch, romani chib, samiska, finska och meänkieli. Syftet med strategin och handlingsplanen är att skapa tydlighet i ansvaret för frågorna samt att säkerställa att kommunen lever upp till lagstiftningen (internationell och nationell) om nationella minoriteters rättigheter. Lagstiftningen om nationella minoriteter är en rättighetslagstiftning vilken utgår från centrala principer om människors rättigheter som inte får åsidosättas. Ett särskilt fokus ska finnas på barn i enlighet med Lunds kommuns arbete med barnets bästa (barnkonventionen). Strategin säkerställer att Lunds kommun skyddar de nationella minoriteternas rättigheter och främjar deras möjligheter att utveckla språk och kultur.

Strategin innehåller:

- Lunds kommuns strategi för arbetet med nationella minoriteter, samt vilka nämnder/förvaltningar som ansvar för strategin respektive handlingsplanen.
- Beskrivning av aktuell (internationell och nationell) lagstiftning som berör de nationella minoriteterna.
- Beskrivning av de nationella minoriteter som finns i Lund och deras behov.
- Se separat dokument för handlingsplanen. Handlingsplanen innehåller åtgärder och aktiviteter som Lunds kommun ska arbeta med för att säkerställa de nationella minoriteternas rättigheter.

Behovskartläggning

Strategin och handlingsplanen är framtagen i samråd med 5 föreningar som företräder de nationella minoriteterna i Lund: Judiska centret i Lund, romska föreningen Lovara, romska föreningen Neve Droma, Samer i Syd och Finska föreningen. Föreningsrepresentanterna har framfört vilka behov de anser kommunen behöver tillgodose för att uppfylla minoritetslagstiftningens tre målområden vilka är:

- Informera de nationella minoriteterna om deras rättigheter.
- Främja de nationella minoriteternas möjligheter att behålla och utveckla sin kultur, särskilt minoritetsspråket och barns utveckling av kulturell identitet.
- Samråda med representanter för minoriteterna i frågor som berör dem.

Ansvar

Kommunfullmäktige beslutar om strategin och kommunstyrelsen beslutar om handlingsplanen. Nämnder och förvaltningar ansvarar för att genomföra åtgärder och aktiviteter i handlingsplanen. Kommunkontoret har en samordnande roll för Lunds kommuns arbete med nationella minoriteter genom att arrangera samråd, informations- och utbildningsinsatser, samt följa upp och revidera strategin och handlingsplanen.

Uppföljning

Strategin och handlingsplanen ska vid behov revideras, dock senast år 2022. Revideringen ska ske i samråd med berörda nämnder och de nationella minoriteterna. Kommunkontoret ansvarar för att vartannat år följa upp strategin och handlingsplanen, samt i samband med att Lunds kommun årligen redovisar sitt arbete med nationella minoriteter till Länsstyrelsen i Stockholm och till Sametinget.

Aktuell lagstiftning

Under rubrikerna nedan finns en sammanfattning av internationell och nationell lagstiftning samt Lunds kommuns styrdokument som reglerar arbetet med nationella minoriteter.

Europarådets ramkonvention och mänskliga rättigheter

År 2000 ratificerade Sverige Europarådets ramkonvention om skydd för nationella minoriteter. I samband med det infördes minoritetspolitiken som politikområde i den svenska statsbudgeten. Europarådets ramkonvention slår fast i artikel 1 att ”skyddet av nationella minoriteter och av de rättigheter och friheter som tillkommer personer som tillhör dessa minoriteter utgör en integrerad del av det internationella skyddet av mänskliga rättigheter”.

Rättigheterna för nationella minoriteter är inkluderat i övriga mänskliga rättigheter som bland annat beskrivs i internationell och nationell lagstiftning så som: FN:s konvention om barns rättigheter, den allmänna förklaringen om mänskliga rättigheter och skollagen. I lagstiftningen om nationella minoriteter ges barn ett särskilt fokus som innebär att barnets perspektiv särskilt ska beaktas.

Minoritetslagstiftningen (2009:724)

Lagen om nationella minoriteter och minoritetsspråk (SFS 2009:724) antogs av Sveriges riksdag 2009 och trädde i kraft 1 januari 2010. Minoritetslagens allmänna bestämmelser och grundskydd innebär att lagen gäller i hela landet för alla kommuner och omfattar samtliga av Sveriges fem nationella minoriteter.

Grundskyddet för minoriteterna regleras i minoritetslagens inledande paragrafer, som bland annat slår fast:

- förvaltningsmyndigheter ska när det behövs på lämpligt sätt informera de nationella minoriteterna om deras rättigheter enligt denna lag (3 §)
- det allmänna har ett särskilt ansvar för att skydda och främja de nationella minoritetsspråken (4 §, även 8 § språklagen)

- det allmänna ska främja de nationella minoriteternas möjligheter att behålla och utveckla sin kultur i Sverige (4 §)
- barns utveckling av en kulturell identitet och användning av det egna minoritetsspråket ska främjas särskilt (4 §)
- förvaltningsmyndigheter ska ge de nationella minoriteterna möjlighet till inflytande i frågor som berör dem och så långt det är möjligt samråda med representanter för minoriteterna i sådana frågor (5 §)
- enskilda har rätt att använda finska, meänkieli respektive samiska vid muntliga och skriftliga kontakter i förvaltningsmyndigheters ärenden i vilka den enskilde är part eller ställföreträdare för part, om ärendet kan handläggas av personal som behärskar minoritetsspråket. (9 §)

Begreppet förvaltningsmyndigheter är inte exakt definierat i den svenska lagstiftningen. I princip avses organ som ingår som självständiga enheter på olika nivåer i den statliga och kommunala förvaltningsorganisationen. Exempel på förvaltningsmyndigheter är kommuner, landsting, regioner och statliga myndigheter. Däremot omfattas inte kommunfullmäktige, landstingsfullmäktige eller kommunala bolag. Med ”det allmänna” avses offentlig verksamhet som utövas genom staten, kommunerna eller landstingen.

Med utgångspunkt från minoritetslagstiftningen rekommenderas vid tillämpning av lagen att förvaltningsmyndigheter arbetar med sju huvudområden: samråd, kartläggning, information och myndighetsbemötande, främjande och synliggörande, förskola, äldreomsorg och statsbidrag.

Bibliotekslagen (2013:801)

Bibliotekslagen (2013:801) trädde i kraft den 1 januari 2014. I lagen står det att biblioteken i det allmänna biblioteksväsendet ska ägna särskild uppmärksamhet åt de nationella minoriteterna och erbjuda litteratur på de nationella minoritetsspråken.

Skolförordning (2011:185)

I skolförordningen är det tydligt formulerat att alla barn har rätt till undervisning i sitt modersmål även om modersmålet inte pratas i hemmet dagligen. Till skillnad från övriga språk ska elever som begär modersmålsundervisning på ett nationellt minoritetsspråk erbjudas det. Detta oavsett hur många andra elever som önskar undervisning i samma minoritetsspråk. En förutsättning är att det finns tillgång till pedagoger i det aktuella språket.

Språklagen (2009:600)

2009 trädde språklagen (2009:600) i kraft som fastslår att svenska är huvudspråk i Sverige. Det innebär att svenskan är samhällets gemensamma språk och alla bosatta i Sverige ska ha tillgång till och kunna använda svenskan inom alla samhällsområden. Språklagen slår också fast att de nationella minoritetsspråken är: jiddisch, romani chib, samiska, finska och meänkieli. Det allmänna har ett särskilt ansvar för att skydda och främja de nationella minoritetsspråken. Enligt språklagen ska personer som tillhör en nationell minoritet ges möjlighet att lära sig och använda minoritetsspråket.

Nationella minoriteter

Under rubrikerna nedan finns en sammanfattning av hur nationella minoriteter definieras, samt en beskrivning av de nationella minoriteter som finns i Lund.

Definition av nationella minoriteter

När Sveriges riksdag beslutade om de nationella minoriteterna och minoritetsspråken (minoritetslagstiftningen och språklagen) utgick riksdagen från Europarådets ramkonvention. Ramkonventionen innehåller ingen definition av begreppet nationell minoritet, men nämner i artikel 5 att religion, språk, traditioner och kulturarv är viktiga delar av nationella minoriteters identitet.

Svenska regeringen kompletterade kriterierna och för att en grupp ska räknas som en nationell minoritet i Sverige ska följande kriterier uppfyllas:

- En uttalad samhörighet och en (till antalet i förhållande till resten av befolkningen) icke dominerande ställning i samhället.
- En religiös, språklig, traditionell och/eller kulturell tillhörighet.
- En vilja och strävan att behålla sin identitet.
- Historiska eller långvariga band med Sverige.

Judar, romer, samer, sverigefinnar och tornedalingar är de grupper som uppfyller kriterierna. Inom grupperna finns en religiös, språklig, traditionell och/eller kulturell tillhörighet och en önskan om att behålla sin identitet. Samtliga grupper har bott i Sverige under lång tid och har därmed en långvarig anknytning till nationen.

Vem tillhör en nationell minoritet?

I Sverige är det inte tillåtet att registrera och föra statistik över personer med utgångspunkt från etniskt ursprung. Det finns därför ingen statistik över hur många personer som tillhör respektive minoritet. Undantaget är den sverigefinska minoriteten. I det fallet brukar minoritetsorganisationer, kommuner och myndigheter använda sig av SCB:s befolkningsstatistik för att få en uppfattning om det ungefärliga antalet personer som tillhör den sverigefinska minoriteten.

I lagstiftningen (minoritetslagstiftningen) finns det inte heller någon definition kring vem eller vilka personer som tillhör en nationell minoritet i Sverige. ”... den enskilde individen avgör själv om han eller hon vill tillhöra en nationell minoritet.” Därför är det upp till varje person att bestämma om hen definiera sig som tillhörande en nationell minoritet och om hen därmed gör anspråk på det stöd som samhället erbjuder. Vilket språk en person främst använder eller vilket medborgarskap vederbörande har är i sammanhanget ointressant.

Nationella minoriteter i Lund

Judar, romer, samer och sverigefinnar är representerade inom föreningslivet i Lund. Kommunkontoret har samrått med föreningarna Judiska centret i Lund, romska föreningen Lovara, romska föreningen Neve Droma, Samer i Syd och Finska föreningen i Lund i arbetet med handlingsplanen. Den tornedalska minoriteten finns inte representerade och Lunds kommun har i dagsläget ingen kontakt med personer som tillhör minoriteten och som är bosatta i Lund.

Nedan beskriver föreningarna sin minoritet och sin verksamhet i Lund.

Judar: Jiddisch är det nationella minoritetsspråket för judar i Sverige, även om majoriteten av judar i Sverige och i Lund inte talar språket. I enlighet med skolförordningen (2011:185) anordnar Lunds kommun modersmålsundervisning i jiddisch och Lunds universitet bedriver forskning och undervisning i Jiddisch.

Judiska Centret i Lund (JCL) är en ideell och oberoende förening som vänder sig till alla som är intresserade av judisk kultur, religion och historia. Föreningens syfte är att främja intresset för judisk kultur, religion och historia, att sprida kunskap om judendom och judisk kultur, att främja mötet mellan det judiska och svenska kulturarvet, att motverka varje form av rasism, diskriminering och antisemitism och att verka för demokrati och en positiv samexistens mellan olika kulturer.

Romer: Romani Chib är det nationella minoritetsspråket för romer i Sverige. Romani chib är att betrakta som en språkfamilj som består av flera olika språk. I Sverige finns det framförallt fem varianter av romani chib som är: Khelderash, Lovari, Svensk romani, Kaale och Arli/gurbeti. I enlighet med skolförordningen (2011:185) anordnar Lunds kommun modersmålsundervisning i Lovari.

Romska föreningen Lovara erbjuder dagverksamhet för romer som bland annat inkluderar läxhjälp, tjejgrupper och diskussionsgrupper kring hälsofrågor.

Romska föreningen Neve Droma riktar sig till unga romer även om föreningen är öppen för romer inom alla ålderskategorier. Föreningen samarbetar med Romska ungdomsförbundet i Malmö. Representanter för föreningen är utbildade hälsoinspiratörer och fokuserar på att erbjuda medlemmarna motiverande samtal kring hälsofrågor. Övriga aktiviteter som föreningen arrangerar är syhörnor, matlagning, träning och promenader, stöd till EU-migranter, med mera.

Samer: Samiska är det nationella minoritetsspråket för samer i Sverige. Samiska är inte ett språk utan flera olika som har varierande dialekter. I dagsläget finns det inga elever i Lunds kommun som studerar samiska inom modersmålsundervisningen.

Samerna uppfyller också kriterierna för ett urfolk som innebär att samer har en lång sammanhängande och historisk anknytning (innan nationalstaternas bildande) till de områden (Nordkalotten; Sverige, Finland, Norge och Ryssland) där de bedrivit sin näring och utvecklat sin kultur. Statusen som urfolk bekräftades av Sveriges riksdag 1977 som uttalade att samerna är ett urfolk som har folkrättsliga krav på en kulturell särbehandling i Sverige. I regeringsformen, lag (2010:1 408) § 2 står det inskrivet att: ”Samiska folkets och etniska, språkliga och religiösa minoriteters möjligheter att behålla och utveckla ett eget kultur- och samfundsliv ska främjas.”

Föreningen Samer i Syd, SiS, vänder sig till alla samer i Skåne, Blekinge, Halland, Småland och Danmark. Syftet med föreningen är bland annat att verka för att främja och sprida kunskap om samiska intressen, att verka för solidaritet, jämlikhet och samarbete människor emellan och att det samiska samhället får fortleva utifrån samiska värderingar och traditioner.

Sverigefinnar: Finska är det nationella minoritetsspråket för sverigefinnar i Sverige. I enlighet med skolförordningen (2011:185) anordnar Lunds kommun modersmålsundervisning i finska.

Finska föreningen i Lund är en ideell organisation, som har som målsättning att aktivt främja den sverigefinska nationella minoritetens intressen. Revitalisering av det finska språket finns i fokus och föreningen arrangerar bland annat sagostunder för barn på finska på Lunds stadsbibliotek.

Tornedalingar: Meänkieli är det nationella minoritetsspråket för tornedalingar. Meänkieli kallades tidigare för Tornedalsfinska. Det geografiska området Tornedalen syftar till älvdalskommunerna Haparanda, Övertorneå och Pajala samt delar av Kiruna och Gällivare kommun.

Det finns inga föreningar i Lund för den tornedalska minoriteten.

Referenser

Bibliotekslagen (2013:801)

Integrationspolitiskt program för Lunds kommun 2011 *Världen i Lund – om internationalisering och mänskliga rättigheter*

Lag (2009:724) om nationella minoriteter och minoritetsspråk

Lunds kommun 2015 *Riktlinjer för flaggning på Stortorget i Lund*

Nationella minoriteters rättigheter - En handbok för kommuner, landsting och regioner 2013
Länsstyrelsen i Stockholms län

Prop.1998/99:143:14

Regeringsformen, Lag (2010:1 408)

Rapport 2012, Nationella minoriteter – Rapport om tillämpning av lagen om nationella minoriteter och minoritetsspråk Länsstyrelsen i Stockholms län och Samtinget

Skolförordning (2011:185)

Språklagen (2009:600)

Strategi för att stärka barnets rättigheter i Lunds kommun 2012 *Barnets bästa*